

Gyöngyösi Livia – Hetesy Bálint

JÓ REGGELT! MAGYAR NYELVKÖNYV

Budapest, Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar, 2011, 276 oldal

A magyar orvostudományi egyetemeken évtizedek óta tanulnak külföldi hallgatók. Az oktatás számukra angol vagy német nyelven történik, a kötelező kórházi gyakorlatok miatt azonban a magyar nyelv ismeretére is szükségük van. A Pécsi Egyetem *Hogy van?* című könyve mellett a SOTE is rendelkezik saját magyar nyelvkönyvvel. E nyelvkönyvek előnye, hogy az egyetem saját rendszeréhez (óraszámához, követelmény- és vizsgarendszeréhez) tudnak igazodni, ezzel is szolgálva a hatékonyabb nyelvoktatást.

A *Jó reggelt!* című tankönyv a kezdő SOTÉ-s nyelvtanulók számára készült, akik tudomásom szerint heti négy órában tanulnak magyarul. A nyelvkönyv igen vastag: 276 oldal terjedelmű, s 28 egységből áll. A könyv kinyitása után a szerző bevezető szavai fogadják az olvasót: arról tudunk meg információkat, hogy kinek készült a könyv, illetve milyen a felépítése. Ezt igen részletes, négyoldalas tartalomjegyzék követi. A fejezetek száma és címe mellett a szövegek/témák, szókincs, beszédszándék és nyelvtan leírását is olvashatjuk. Szerepel a táblázatban oldalszám feliratú oszlop is, ez azonban nincs kitöltve. Itt kapott helyet a jelmagyarázat is: a párbeszéd, a kakukktójas-feladat, a fogalmazás/levél és a hallásértés szimbólumait láthatjuk.

A tartalmi részt a magyar ábécével kezdik a szerzők. Minden betűhöz (kis és nagy forma) kapcsolódik egy kép és az ezt megnevező szó, a hang kiejtését pedig angol és német példák segítik. A magyar és az idegen nyelvű szavakban a hasonló/ugyanolyan hang betűjele ki van emelve – ez azonban lehetne erőteljesebb is. (A *japán* szó pedig végig ki van emelve.) A kiejtés tanításának e módszere több tankönyvben is megjelenik, tapasztalataim szerint azonban nem mindig válik be. A tanulók akcentusa miatt néha nem az a hang jön elő a megadott idegen nyelven, amelyet elvárunk. Valamint ezzel kizárjuk az angolul és/vagy németül nem beszélőket. Természetesen a hanganyag segíti ezeknek a problémáknak a kiküszöbölését. Talán a könnyebb átláthatóság kedvéért a képes forma után az ábécé megismétlődik képek nélkül is ugyanazokkal a példákkal. A résszel kapcsolatban egyetlen komolyabb kifogást emelnék, ez a *y* tárgyalása: a *yacht* szóban megjelenő *y* félrevezető, ugyanis a magyarban ez a betű nem ezt a hangot jelöli, emellett a *yacht* írásforma is elterjedt a magyarban. A fejezethez kapcsolódó betűzéses feladatot kissé nehéznek találom az első fejezet, s tulajdonképpen az első, bevezető órák végén.

A második fejezet a köszönésekkel indít. Kép hiányában nemigen tudja a diák, mi a különbség, a *Jó reggelt/napot/estét (kívánok)!* között. Ezután mini dialógusokban jön sorra a *Nagyon örülök!, Te honnan jössz?, Hogy vagy?, Köszönöm, Bocsnat! és Tessék?* használata. Szókincsbővítés címén pedig országok és nemzetiségek következnek. Az itt megjelenő szavak véletlenszerűnek tűnhetnek, de minden bizonnyal a képzésben

részt vevő nagyobb létszámú nációkat jelölik. A nyelvtant (*van* és *jön* igék E/1. és E/2. személyű alakjai, a magánhangzó-harmónia, a *-ból/-ből* toldalék) táblázatos formában mutatják be. Követendőnek tartom, hogy az igéknél nem az egész ragozási paradigma jelenik meg ezen a ponton. A *-ból/-ből* esetében érdemes lett volna képpel is szimbolizálni a funkciót. Kivételként közli a *Magyarországon, Budapesten* formákat. Érdemes azt is megjegyezni, hogy ennek bevezetése indokolatlan, mert a származás kifejezését más módon is megtanítja, s a primerebb *-ban/-ben* pedig csupán a 9. fejezetben kerül szóba. Az ezután következő feladatok igen színesek: párosítás, sorrendbe állítás, szövegbuborék kitöltése, gap filling, feleletválasztós hallásértési feladat – bár a feladatok sorrendje néha következetlennek tűnik: egy komplexebb feladat után következik a résznyelvtant gyakoroltató feladat. A fejezetet a háromnyelvű szószedet zárja.

A harmadik, rövid fejezet bevezeti a *van* és *jön* E/3. személyű és magázó formáját (ennek magyarázata elmarad – se kép, se más nem szemlélteti), s az előzőeket gyakoroltatja.

A következő nagy egységben a számokat tanulja meg a diák – csatolva telefonszámokkal. Játékosabb feladatok is előkerülnek: word square-puzzle, bingó, totó. Ehhez kapcsolódóan az 5. fejezetben előkerül az óra (nem biztos, hogy már itt fontos a *negyed, fél, háromnegyed* szavak bevezetése), valamint a napszakok. Új feladattípusként a keresztretjtvény jelenik meg.

A hatodik lecke központi kérdései: *Mi ez? Milyen a ...?* A témakört ételekkel és azok jellemzőivel járják körül. A kérdés kapcsán az intonáció kérdését is bevezetik. Meg kell jegyeznünk, hogy a szemléltető intonációs vonal nem a legmegfelelőbb: emelkedő-eső a hanglejtés. Az ételek témakör magától adja a tárgyrag tanításának lehetőségét. Kávéházi és boltos dialógusokban vezetik be a használatát, majd egy táblázat szemlélteti az alakváltozatokat. A rag megértése a *kér* igével kapcsolódik össze minden feladatban. Előkerül továbbá a *van* és a *nincs* is, nem a létige rendszerébe helyezve, valamint a szórend kérdése.

A könyv majdnem felénél van az első összefoglaló rész. Kávészós, büfés, valamint bolti szituációkat gyakorolhatnak a diákok, ehhez paneleket is ad a könyv, illetve egy étlapot is mellékelnek.

A 9. fejezet vezeti be a *Hol?* kérdést. A *kíváncsi bari* és a *kosár* c. feladat a névutókat, valamint az *-n/-on/-en/-ön* (superessivus) és a *-ban/-ben* (inessivus) ragokat. (Talán érdemes lett volna a *bárány* szót használni a *bari* helyett, mert a külföldi hallgatók körébe gyakran népszerű ez a hús. Vagy legalább a szószedetben kellett volna jelölni ennek nyelvi státuszát.) A helyviszonyt kifejező nyelvi elemek gyakoroltatását a lakás és a bútorok témakörével kötik össze. A ragokat a megszokott módon táblázatos formában mutatja be. A *-ban/-ben* esetében mély és magas címkék állnak a megfelelő formák alatt. Célravezetőbb lett volna magukat a magánhangzókat is megadni, az *-n/-on/-en/-ön* esetében azonban nem igazít el semmi a használatban, csupán a példák szerepelnek. Szórendet is tanít ez a fejezet is, de nem igazán érthető számomra, hogy mi a feladat célja. A 4a részben a névutók vannak kiemelve, a 4b részben azonban a *Hol van a szék?* kérdésre három különböző válasz szerepel, kiemelve bennük a *szék* és a *van* szavakat. Új feladattípusként rajzos és rajz címkézéses feladatok tűnnek fel.

A *Házibuliban* rész egy részletes képpel és tíz dialógussal kezdődik. Szókincsnek alapigéket tanít, vegyesen normál és *-s/-z/-sz* végű igéket egyaránt. A tankönyvben itt a fokozatosságtól való eltérést tapasztalom. A *van* és a *jön* igék teljes paradigmáját nem tudják még a hallgatók (a *van* esetében érthető talán, mert ott be kell vezetni a többes számot is, ez pedig még nem történt meg), de itt két ragozási típus egyszerre kerül terítékre.

Ezután a közterületi helyek, intézmények neveivel visszatérünk a *Hol van?* kérdéshez. Az *utcán/az egyetemen/a bevásárlóközpontban* című dialógusok az *-n/-on/-en/-ön* és a *-ban/-ben* használatát mutatják be az inessivusi–superessivusi funkción túl. Emellett megtanulják a sorszámneveket is. A ragok után jó az átkötés a *Mikor?* kérdésre a 12. fejezetben. A napok és hónapok tanítása mellett kitérnek a napszakokra (újra), az évszakokra, valamint a *-kor* toldalék is előkerül. Érdekes kezdeményezés a *volt* és a *lesz* igék, valamint az ezekhez tartozó időhatározó-szók bevezetése. A használati gyakoriságukat tekintve mindenképpen hasznosak. A rendszert kedvelő hallgatók azonban lehet, hogy nem örülnek annyira, hiszen a *van* jelen ideje még mindig csonka.

Ezt az igényt azonban kielégíti a következő rész: hiszen a *van*, a *megy* és a *jön* igék is előkerülnek teljes ragozási paradigmájukkal. (Érdekes módon a *van* kisebb betűmérettel.) A *Hová?* kérdésre a ragok tanítása a *-ban/-ben* és az *-n/-on/-en/-ön* mentén történik, ebben a fejezetben csak az általános helyekkel gyakoroltatva.

A *megy* ige kapcsán logikusnak tűnik a *Mivel jössz?* téma soron következője, s ezzel együtt a *Kivel?* tanítása is. A toldalék tanítása történhetne áttekinthetőbben is. A magánhangzóra végződő szavakkal nincs is gond, de a mássalhangzós végűek mellett felkiáltójel szerepel, ami a rendhagyóság képzetét kelti (legalábbis bennem), holott ezek is rendszerűen ragozódnak, csak meg kell adni a szabályt. A feladatokban később felbukkan a toldalékok használata ételekkel, italokkal együtt is. Itt vezeti be a járművekkel összefüggésben az *egyes, kettes* számnévi formát is. S újra felbukkan a *Honnan?* kérdés. Azonban míg az előző fejezetben ez a rendszert érzékeltetve történt – tehát a *Hol?* és a *Hová?* használatát, alakját együtt mutatja –, itt ez sajnos elmarad. Új feladatként megjelenik az e-mail írás. Meglepő módon itt, a feladatok között találkozunk az *-s/-os/-es/-ös* melléknévképző gyakoroltatásával is, mindenféle táblázat, magyarázat nélkül. Ennek itt és így történő bevezetését nem tartom szerencsésnek, mert tapasztalataim szerint sokaknak nehezen érthető a *tejes* és a *tejjel* formák közötti különbség.

Ezen a ponton újabb összefoglaló rész következik: szintén szituációkkal és hozzájuk tartozó panelekkel, mondatmintákkal: az *utcán*, az *egyetemen*, programok témakörök mentén.

Furcsa módon ezek után összesen két fejezet következik még. A 16. fejezetben az ikes igékkel találkozunk: képzésükkel és ragozásukkal. Számomra érthetetlen módon az E/3. személyben a toldalék $\emptyset$. S még a példában is az egész szó van kiemelve, míg a többi alakban csupán a toldalék. Azt is nehezményezem, hogy a sztenderd *-om/-em/-öm* ragok mellett az egyre gyakoribb *-ok/-ek/-ök* toldalékok nem jelennek meg.

Az utolsó fejezet a *Budapest* címet viseli. Találkozunk ebben a fejezetben budapesti képekkel, leírásokkal, Magyarország-totóval, valamint olvashatunk magyar ételekről és

az ország éghajlatáról is. Ezen kívül számba veszik a kérdőszavakat, s itt kerül elő először a főnevek és a melléknevek többes száma. Sajnos a létige és ezek kapcsolatának rendszerszerű bemutatása kimaradt. Lexikából a melléknevek és a színek kerülnek terültre. Újdonság a kérdésekkel irányított fogalmazás írása.

Mindezek után a szerkezet számomra érthetlenné válik: 3 oldalnyi gyakorló feladat következik a 7. leckéhez, majd Összefoglalás 1–7., 9. lecke, 11. lecke, 13. lecke, 14. lecke, Összefoglalás 9–14., 16. lecke, Összefoglalás 1–17. Miért ezekhez és miért itt találhatóak ezek a feladatok? Ezt követik az ide tartozó megoldások, majd változó item számú feleletválasztós tesztek és megoldásuk a 2., 4–7., 9–14. és 16–17. leckékhez. Összefoglaló feleletválasztós tesztekben 11-et találunk. Ezután a hallásértési feladatok szövegeit olvashatjuk. A könyv végén magyar egynyelvű szöveget találunk, itt talán jól jöhetett volna angol és német nyelvre rendezve is közölni a szavak listáját. Végül a CD-n található szövegek listája szerepel.

A részenként haladó bemutatás után áttérek az általános megjegyzéseimre. A tankönyvről elmondható, hogy fokozatosan halad, azonban az egyes fejezetek igen egyenetlenek. Néhány fejezet nyúlfarknyi, másokban nagyon sok a szóanyag és a nyelvtan is. A fokozatosság elve igen jól kitűnik a szövegek kapcsán: a szövegek lassan válnak egyre összetettebbé, hosszabbá. Sok és sokféle feladattal találkozunk a könyvben, a különösen sok hallásértési feladat az elmélyülést és a gyakorlást segíti elő.

A szerzők szándékosan nem használnak közvetítő nyelvet, hiszen így a nyelvkönyv alkalmassá válik valamennyi külföldi hallgató tanítására. Mivel a programban résztvevők mindannyian angol/német nyelven tanulnak, így feltételezhetjük, hogy képesek ezen a nyelven magyarul is tanulni, így akár a nyelvtani magyarázatokban minimális közvetítő nyelvet használhattak volna. Már csak azért is, mert helyenként nem tűnik elégségesnek a táblázatos forma.

A nyelvkönyv kulturális tartalmak közvetítésére kevésbé vállalkozott: Budapest, egy-két étel és az éghajlat jelenik meg csupán.

A könyv megjelenését tekintve tankönyv és munkafüzet keveréke: szellős, sok helyet ad a feladatok megoldására, s saját jegyzetek készítésére is akad hely. Kék Comic Sans MS betűtípussal szedett az összes szöveg, clip art-képek, fotók (túl sötétek) és (számomra elkedvetlenítő) rajzolt pálcikaemberek jelennek meg illusztrációként. Összességében lehetne külalakját tekintve vonzóbb a könyv.

Mindenképpen üdvözlendő, hogy a tankönyvhöz CD-melléklet is tartozik. Az adathordozón összesen 75 track található, melyek a fejezetek „dialógusait”, valamint a hallásértési feladatok szövegeit foglalják magukban. A szövegeket férfi és női hang mondja fel, tempójuk néhány feladat sikeres megoldásához talán kissé gyors. Ez azonban ízlés kérdése is: örökös kérdés, hogy le kell-e lassítani teljesen a beszédet a kezdő nyelvtanuló számára, vagy inkább a valódi magyar beszédtempóhoz közelítő sebességet adjuk meg.

Györfly Erzsébet